Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 5ης Νοεμβρίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Θεωρήσεις, άσυλο, μετανάστευση και άλλες πολιτικές σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων — Οδηγία 2008/115/ΕΚ — Επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών — Διαδικασία εκδόσεως αποφάσεως περί επιστροφής — Αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας — Άρνηση της διοικήσεως να χορηγήσει σε παρανόμως διαμένοντα υπήκοο τρίτης χώρας άδεια διαμονής λόγω ασύλου, με ταυτόχρονη υποχρέωση εγκαταλείψεως της επικράτειας — Δικαίωμα ακροάσεως παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας πριν την έκδοση αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει τα συμφέροντά του — Άρνηση της διοικήσεως, συνοδευόμενη από υποχρέωση εγκαταλείψεως της επικράτειας, να χορηγήσει σε τέτοιου είδους υπήκοο τίτλο διαμονής λόγω ασύλου — Δικαίωμα ακροάσεως πριν από την έκδοση της αποφάσεως περί επιστροφής»

Στην υπόθεση C-166/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal administratif de Melun (Γαλλία) με απόφαση της 8ης Μαρτίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Απριλίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Sophie Mukarubega

κατά

Préfet de police,

Préfet de la Seine-Saint-Denis,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas (εισηγητή), E. Juhász, D. Šváby και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 8ης Μαΐου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η S. Mukarubega, εκπροσωπούμενη από τον B. Vinay, avocat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues, D. Colas και F.-X. Bréchot, καθώς και από την B. Beaupère-Manokha,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Μιχελογιαννάκη και Λ. Κοτρώνη,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Langer και την M. Bulterman,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Κοντού-Durande και D. Maidani,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιουνίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ L 348, σ. 98), καθώς και του δικαιώματος ακροάσεως σε κάθε διαδικασία.

2 Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της S. Mukarubega, υπηκόου της Ρουάντα, και του préfet de police [αστυνομικός διευθυντής] και του préfet de la Seine-Saint-Denis [νομάρχης του Seine-Saint-Denis], με αντικείμενο αποφάσεις με τις οποίες, αφενός, απορρίφθηκε η αίτηση της πρώτης να της χορηγηθεί τίτλος διαμονής λόγω αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα και, αφετέρου, της επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 6 και 24 της οδηγίας 2008/115 έχουν ως εξής:

«(4) Θα πρέπει να θεσπισθούν σαφείς, διαφανείς και δίκαιοι κανόνες για τη χάραξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής περί επιστροφής, απαραίτητο στοιχείο για την καλή διαχείριση της μεταναστευτικής πολιτικής.

[...]

(6) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε η παύση της παράνομης παραμονής υπηκόων τρίτων χωρών να διενεργείται με δίκαιη και διαφανή διαδικασία. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ, οι αποφάσεις δυνάμει της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση και να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια που να συνεπάγονται ότι η εκτίμηση θα πρέπει να υπερβαίνει το απλό γεγονός της παράνομης διαμονής [...]

[...]

(24) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης].»

4 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.»

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόους τρίτης χώρας.»

6 Κατά το άρθρο 3 της οδηγίας 2008/115, με τίτλο «Ορισμοί»:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

2) “παράνομη παραμονή”: παρουσία στο έδαφος κράτους μέλους υπηκόου τρίτης χώρας που δεν πληροί, ή δεν πληροί πλέον, τις προϋποθέσεις εισόδου [...], παραμονής ή διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος,

[...]

4) “απόφαση περί επιστροφής”: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής·

5) “απομάκρυνση”: εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, και συγκεκριμένα φυσική μεταφορά εκτός του κράτους μέλους·

[...]

7) “κίνδυνος διαφυγής”: η ύπαρξη λόγων, σε ατομική περίπτωση, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων οριζομένων από το δίκαιο, οι οποίοι οδηγούν στην εικασία ότι υπήκοος τρίτης χώρας υποκείμενος σε διαδικασίες επιστροφής μπορεί να διαφύγει,

[...]».

7 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, που τιτλοφορείται «Ορισμοί», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση περί επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5.

[...]

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους. Στην περίπτωση αυτή, δεν εκδίδεται απόφαση περί επιστροφής. Εφόσον η απόφαση περί επιστροφής έχει ήδη εκδοθεί, τότε αυτή ανακαλείται ή αναστέλλεται για τη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής ή άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής.

[...]

6. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν απόφαση ως προς τη λήξη της νόμιμης παραμονής μαζί με απόφαση περί επιστροφής και/ή απόφαση απομάκρυνσης και/ή απαγόρευση εισόδου, στο πλαίσιο ατομικής διοικητικής ή δικαστικής απόφασης ή πράξης, όπως προβλέπεται στην εθνική τους νομοθεσία, με την επιφύλαξη των δικονομικών εγγυήσεων του Κεφαλαίου ΙΙΙ και δυνάμει άλλων συναφών διατάξεων του κοινοτικού και εθνικού δικαίου.»

8 Το άρθρο 7 της ιδίας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Η απόφαση περί επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4.

[...]

4. Εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή εάν αίτηση για νόμιμη παραμονή έχει απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη ή δολία, ή εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή μπορούν να χορηγούν χρονικό διάστημα κάτω των επτά ημερών.»

9 Το άρθρο 12 της οδηγίας 2008/115, με τίτλο «Μορφή», προβλέπει στην παράγραφο 1, πρώτο εδάφιο, τα εξής:

«Οι αποφάσεις περί επιστροφής και, εάν έχουν εκδοθεί, οι αποφάσεις απαγόρευσης εισόδου και οι αποφάσεις απομάκρυνσης εκδίδονται εγγράφως και περιλαμβάνουν τους νομικούς και πραγματικούς λόγους καθώς και πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικα μέσα.»

10 Το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ένδικα μέσα», ορίζει, στις παραγράφους 1 και 3, τα εξής:

«1. Στον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας διατίθεται αποτελεσματικό ένδικο μέσο το οποίο του επιτρέπει να προσφεύγει κατά των αποφάσεων που αφορούν την επιστροφή ή να ζητεί την επανεξέτασή τους, όπως αναφέρεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής ή αρμόδιου οργάνου που απαρτίζεται από μέλη αμερόληπτα και απολαύοντα εχέγγυα ανεξαρτησίας.

[...]

3. Ο ενδιαφερόμενος υπήκοος τρίτης χώρας δύναται να ζητεί νομικές συμβουλές, εκπροσώπηση από δικηγόρο και, εν ανάγκη, γλωσσική συνδρομή.»

Το γαλλικό δίκαιο

11 Το άρθρο L. 511-11 του code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile [κώδικα περί της εισόδου και διαμονής των αλλοδαπών και περί του δικαιώματος ασύλου], όπως τροποποιήθηκε από τον νόμο 2011-672, της 16ης Ιουνίου 2011, περί μεταναστεύσεως, κοινωνικής ενσωματώσεως και εθνικότητας (*JORF* της 17ης Ιουνίου 2011, σ. 10290, στο εξής: Ceseda), ορίζει τα εξής:

«I. Η διοικητική αρχή μπορεί να υποχρεώσει αλλοδαπό, ο οποίος δεν είναι πολίτης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...] ούτε μέλος της οικογένειας τέτοιου πολίτη κατά την έννοια των άρθρων 4° και 5° του άρθρου L. 121-1, να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, αν εμπίπτει σε μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

3° Αν το αίτημα του αλλοδαπού για χορήγηση ή ανανέωση της άδειας διαμονής απορρίφθηκε ή αν του αφαιρέθηκε η άδεια διαμονής που του είχε χορηγηθεί·

[...]

5° Αν η βεβαίωση υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας διαμονής ή ο προσωρινός τίτλος διαμονής που είχε χορηγηθεί στον αλλοδαπό του αφαιρέθηκε ή αν απορρίφθηκε η αίτησή του για ανανέωση των εγγράφων αυτών.

Η απόφαση με την οποία επιβάλλεται στον αλλοδαπό η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια πρέπει να αιτιολογείται.

Δεν απαιτείται να έχει διαφορετική αιτιολόγηση από εκείνη της αποφάσεως περί διαμονής στις περιπτώσεις 3 ως 5 της παρούσας παραγράφου I, με την επιφύλαξη, ενδεχομένως, της αναφοράς των λόγων που δικαιολογούν εφαρμογή των παραγράφων II και III.

Στην απόφαση που υποχρεώνει τον αλλοδαπό να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια προσδιορίζεται η χώρα προς την οποία αυτός θα απελαθεί σε περίπτωση αυτεπάγγελτης εκτελέσεως της αποφάσεως.

II. Ο αλλοδαπός διαθέτει προθεσμία τριάντα ημερών από την επίδοση της αποφάσεως, προκειμένου να εκπληρώσει την υποχρέωσή του να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια και δύναται, προς τον σκοπό αυτόν, να ζητήσει βοήθεια προκειμένου να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Αφού λάβει υπόψη την προσωπική κατάσταση του αλλοδαπού, η διοικητική αρχή δύναται να χορηγήσει κατ' εξαίρεση προθεσμία μεγαλύτερη των τριάντα ημερών για την οικειοθελή αναχώρηση.

Ωστόσο, η διοικητική αρχή δύναται, με αιτιολογημένη απόφασή της, να κρίνει ότι ο αλλοδαπός υποχρεούται να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια αμελλητί:

[...]

3° Αν υφίσταται κίνδυνος μη συμμορφώσεως του αλλοδαπού προς την υποχρέωση αυτή. Ο κίνδυνος αυτός θεωρείται αποδεδειγμένος, πλην ειδικών περιστάσεων, στις εξής περιπτώσεις:

[...]

d) Αν ο αλλοδαπός δεν συμμορφώθηκε προς προηγούμενο μέτρο απομακρύνσεως.

e) Αν ο αλλοδαπός πλαστογράφησε, παραποίησε ή ζήτησε και έλαβε με άλλο όνομα άδεια διαμονής, δελτίο ταυτότητας ή ταξιδιωτικό έγγραφο.

[...]

Η διοικητική αρχή μπορεί να εφαρμόσει το δεύτερο εδάφιο της παρούσας παραγράφου ΙΙ, σε περίπτωση που ο σχετικός λόγος ανακύψει εντός της χορηγηθείσας κατ' εφαρμογήν του πρώτου εδαφίου προθεσμίας.

[...]».

12 Το άρθρο L. 521-1 του Ceseda ορίζει τα εξής:

«I. Ο αλλοδαπός στον οποίον επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια και ο οποίος διαθέτει την προθεσμία για οικειοθελή αναχώρηση που προβλέπει το πρώτο εδάφιο του ΙΙ του άρθρου L. 511-1 μπορεί, εντός προθεσμίας [30] ημερών μετά την επίδοση της αποφάσεως, να ζητήσει την ακύρωση της αποφάσεως αυτής από το διοικητικό πρωτοδικείο, καθώς και την ακύρωση της αποφάσεως περί διαμονής και της αποφάσεως περί απαγορεύσεως της επιστροφής στη γαλλική επικράτεια που ενδεχομένως τη συνοδεύουν. Ο αλλοδαπός στον οποίον επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια την οποία προβλέπει το τρίτο εδάφιο του ΙΙΙ του ίδιου άρθρου L. 511-1 μπορεί, εντός προθεσμίας τριάντα ημερών μετά την επίδοση της αποφάσεως, να ζητήσει την ακύρωση της αποφάσεως.

Ο αλλοδαπός μπορεί να ζητήσει το ευεργέτημα της πενίας το αργότερο έως την κατάθεση του δικογράφου της αιτήσεως ακυρώσεως. Το διοικητικό δικαστήριο αποφαίνεται εντός προθεσμίας τριών μηνών από την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως.

Εντούτοις, σε περίπτωση που ο αλλοδαπός έχει τεθεί υπό κράτηση, κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 551-1 [...], η απόφαση λαμβάνεται με τη διαδικασία και εντός της προβλεπόμενης στο ΙΙΙ του παρόντος άρθρου προθεσμίας.

II. Ο αλλοδαπός στον οποίον επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει αμελλητί τη γαλλική επικράτεια μπορεί, εντός των [48] ωρών από την επίδοσή της διά της διοικητικής οδού, να ζητήσει από τον πρόεδρο του διοικητικού δικαστηρίου την ακύρωση της αποφάσεως αυτής, καθώς και την ακύρωση της αποφάσεως περί διαμονής, της αποφάσεως με την οποία αποκλείσθηκε ο ορισμός προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως, της αποφάσεως στην οποία αναφέρεται η χώρα προορισμού και της αποφάσεως περί απαγορεύσεως της επιστροφής στη γαλλική επικράτεια που ενδεχομένως τη συνοδεύουν.

Η απόφαση επί της αιτήσεως ακυρώσεως λαμβάνεται κατά τη διαδικασία και εντός των προβλεπόμενων στο Ι προθεσμιών.

Εντούτοις, σε περίπτωση που ο αλλοδαπός έχει τεθεί υπό κράτηση κατ' εφαρμογή του άρθρου L. 551-1 [...], η απόφαση λαμβάνεται με τη διαδικασία και εντός της προβλεπόμενης στο ΙΙΙ του παρόντος άρθρου προθεσμίας.

III. Σε περίπτωση θέσεως υπό κράτηση [...], ο αλλοδαπός μπορεί να ζητήσει από τον πρόεδρο του διοικητικού δικαστηρίου την ακύρωση της αποφάσεως αυτής εντός των [48] ωρών από την επίδοση της αποφάσεως. Σε περίπτωση που επιβλήθηκε στον αλλοδαπό η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, η ίδια αίτηση ακυρώσεως μπορεί επίσης να στραφεί κατά της αποφάσεως περί εγκαταλείψεως της γαλλικής επικράτειας και κατά της αποφάσεως περί μη τάξεως προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως, της αποφάσεως στην οποία αναφέρεται η χώρα

προορισμού και της αποφάσεως περί απαγορεύσεως της επιστροφής στη γαλλική επικράτεια που ενδεχομένως τη συνοδεύει, αν οι εν λόγω αποφάσεις επιδίδονται ταυτοχρόνως με την απόφαση περί θέσεως υπό κράτηση ή κατ' οίκον περιορισμού. [...]

[...]»

13 Το άρθρο L. 512-3 του Ceseda ορίζει τα εξής:

«Τα άρθρα L. 551-1 και L. 561-2 εφαρμόζονται σε αλλοδαπούς στους οποίους επιβάλλεται η υποχρέωση να εγκαταλείψουν τη γαλλική επικράτεια μετά την παρέλευση της προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως που τους έχει ταχθεί ή, σε περίπτωση που δεν έχει ταχθεί τέτοια προθεσμία, από την γνωστοποίηση σε αυτούς της υποχρεώσεως να εγκαταλείψουν τη γαλλική επικράτεια.

Η απόφαση που υποχρεώνει αλλοδαπό να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια δεν μπορεί να εκτελεστεί αυτεπαγγέλτως, ούτε πριν την παρέλευση της προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως ή, αν δεν έχει χορηγηθεί τέτοια προθεσμία, πριν την παρέλευση σαρανταοκτάωρης προθεσμίας από την επίδοσή της διά της διοικητικής οδού, ούτε, σε περίπτωση που η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου, προτού αποφανθεί το δικαστήριο αυτό. Ο αλλοδαπός ενημερώνεται σχετικώς με έγγραφη κοινοποίηση της υποχρεώσεως να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια.»

14 Το άρθρο L. 742-7 του Ceseda ορίζει τα εξής:

«Ο αλλοδαπός του οποίου η αίτηση αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα ή υπαγωγής στο καθεστώς επικουρικής προστασίας απορρίφθηκε οριστικώς και του οποίου η παραμονή στην επικράτεια δεν μπορεί να επιτραπεί για άλλο λόγο, οφείλει να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, επί ποινή μέτρου απομακρύνσεως που προβλέπεται στον τίτλο Ι του βιβλίου V και, κατά περίπτωση, των ποινών που προβλέπονται στο κεφάλαιο Ι του τίτλου ΙΙ του βιβλίου VI.»

15 Το άρθρο 24 του νόμου 2000-321, της 12ης Απριλίου 2000, σχετικά με τα δικαιώματα των διοικουμένων στο πλαίσιο των συναλλαγών τους με τη διοίκηση (*JORF* της 13ης Απριλίου 2000, σ. 5646), προβλέπει τα εξής:

«Με εξαίρεση τις περιπτώσεις κατά τις οποίες εκδίδεται απόφαση κατόπιν αιτήσεως, όσες ατομικές πράξεις πρέπει να αιτιολογούνται κατ' εφαρμογήν των άρθρων 1 και 2 του νόμου 79-587, της 11ης Ιουλίου 1979, για την αιτιολογία των πράξεων της διοίκησης και τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ διοικήσεως και κοινού, εκδίδονται μόνον αφότου παρασχεθεί στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να προβάλει γραπτές παρατηρήσεις και ενδεχομένως προφορικές αν το ζητήσει. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να επικουρείται ή να εκπροσωπείται από δικηγόρο της επιλογής του. Η διοικητική αρχή δεν υποχρεούται να ικανοποιεί όσες αιτήσεις ακροάσεως εμφανίζονται καταχρηστικές λόγω του ότι είναι πολυάριθμες και υποβάλλονται επανειλημμένως ή συστηματικώς.

Οι διατάξεις του προηγουμένου εδαφίου δεν έχουν εφαρμογή:

[...]

3° σε περίπτωση αποφάσεων για τις οποίες ο νόμος προβλέπει ειδική διαδικασία εκατέρωθεν ακροάσεως.»

16 Κατά την απόφαση περί παραπομπής, το Conseil d'État έκρινε, στην από 19 Οκτωβρίου 2007 γνωμοδότησή του, ότι, συμφώνως προς το άρθρο 24, 3°, του νόμου 2000-321, της 12ης Απριλίου 2000, σχετικά με τα δικαιώματα των πολιτών στις σχέσεις τους με τη διοίκηση, το άρθρο 24 του εν λόγω νόμου δεν τυγχάνει εφαρμογής σε αποφάσεις που επιβάλλουν υποχρέωση των αλλοδαπών να εγκαταλείψουν τη γαλλική επικράτεια, καθόσον, μέσω της προβλέψεως στον Ceseda ειδικών

δικονομικών εγγυήσεων, βούληση του νομοθέτη ήταν να προσδιορίσει το σύνολο των κανόνων διοικητικής διαδικασίας και δικονομίας στους οποίους υπόκειται η έκδοση και η εκτέλεση των συγκεκριμένων αποφάσεων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Η S. Mukarubega, υπήκοος της Ρουάντα και γεννηθείσα στις 12 Μαρτίου 1986, εισήλθε στη Γαλλία στις 10 Σεπτεμβρίου 2009 έχοντας διαβατήριο με θεώρηση εισόδου.

18 Η S. Mukarubega υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως άδειας διαμονής στη Γαλλία λόγω ασύλου. Κατά τη διάρκεια της εξετάσεως της αιτήσεώς της, έλαβε προσωρινή άδεια διαμονής στη Γαλλία, η οποία ανανεώθηκε νομοτύπως.

19 Με απόφαση της 21ης Μαρτίου 2011, η οποία εκδόθηκε κατόπιν ακροάσεως της ενδιαφερομένης, ο γενικός διευθυντής του Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA) [γαλλικού φορέα προστασίας των προσφύγων και απατρίδων] απέρριψε την αίτηση ασύλου της S. Mukarubega.

20 Η S. Mukarubega άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Cour nationale du droit d'asile [δευτεροβάθμιου οργάνου εξετάσεως αιτήσεων ασύλου] (στο εξής: CNDA). Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του συγκεκριμένου δικαστηρίου, δόθηκε στην επικουρούμενη από δικηγόρο S. Mukarubega δυνατότητα ακροάσεως με τη βοήθεια διερμηνέα.

21 Με την από 30 Αυγούστου 2012 απόφαση, η οποία επιδόθηκε στην S. Mukarubega στις 10 Σεπτεμβρίου 2012, το CNDA απέρριψε την προαναφερθείσα προσφυγή.

22 Λαμβανομένων υπόψη των αποφάσεων του OFPRA και του CNDA, ο préfet de police, με απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2012, αρνήθηκε να χορηγήσει στην S. Mukarubega άδεια διαμονής λόγω ασύλου και ταυτόχρονα την υποχρέωσε να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, τάσσοντάς της προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως 30 ημερών και ορίζοντας τη Ρουάντα ως χώρα προορισμού στην οποία θα μπορούσε να απελαθεί η S. Mukarubega.

23 Παρά ταύτα, η S. Mukarubega παρέμεινε παρανόμως στη γαλλική επικράτεια.

24 Στις αρχές Μαρτίου 2013, επιχείρησε να μεταβεί στον Καναδά με ψευδή στοιχεία ταυτότητας και πλαστό βελγικό διαβατήριο. Τότε συνελήφθη από τη γαλλική αστυνομία και τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση στις 4 Μαρτίου 2013 για «απατηλή χρήση διοικητικού εγγράφου», αξιόποινη πράξη την οποία τυποποιούν τα άρθρα 441-2 και 441-3 του ποινικού κώδικα.

25 Κατά τη διάρκεια της προσωρινής αυτής κρατήσεως, η οποία έλαβε χώρα από τις 12:15 έως τις 18:45, η S. Mukarubega έτυχε ακροάσεως όσον αφορά την προσωπική και οικογενειακή της κατάσταση, την εν γένει πορεία της, το αίτημά της για διαμονή στη Γαλλία και την ενδεχόμενη επιστροφή της στη Ρουάντα.

26 Με απόφαση της 5ης Μαρτίου 2013, ο préfet de la Seine-Saint-Denis, διαπιστώνοντας ότι η S. Mukarubega διέμενε παρανόμως στη γαλλική επικράτεια, εξέδωσε απόφαση με την οποία την υποχρέωσε να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, χωρίς να της χορηγήσει προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως λόγω της υπάρξεως κινδύνου διαφυγής. Την ίδια ημέρα, η S. Mukarubega ενημερώθηκε σχετικά με τη δυνατότητα ασκήσεως αιτήσεως αναστολής κατά της αποφάσεως αυτής.

27 Με άλλη απόφαση, της 5ης Μαρτίου 2013, ο préfet de la Seine-Saint-Denis, διαπιστώνοντας ότι η S. Mukarubega δεν ήταν σε θέση να εγκαταλείψει πάραυτα τη γαλλική επικράτεια δεδομένου ότι δεν υπήρχε διαθέσιμο μέσο μεταφοράς, ότι δεν παρείχε επαρκείς εγγυήσεις λόγω της ελλείψεως ισχύοντος δελτίου ταυτότητας ή ταξιδιωτικού εγγράφου και σταθερής διευθύνσεως, καθώς και ότι υπήρχε ο

κίνδυνος να μην εφαρμοστεί το μέτρο απομακρύνσεως που της επιβλήθηκε, αποφάσισε ότι δεν μπορούσε να της επιβληθεί το μέτρο του κατ' οίκον περιορισμού και διέταξε την κράτησή της σε εγκαταστάσεις που δεν ανήκαν στη σωφρονιστική διοίκηση για πέντε ημέρες, τον αυστηρώς απαραίτητο χρόνο για την αναχώρησή της.

28 Ως εκ τούτου, η S. Mukarubega εισήχθη σε κέντρο διοικητικής κρατήσεως.

29 Με τις αιτήσεις ακυρώσεως που άσκησε στις 6 Μαρτίου 2013, η S. Mukarubega ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως της 26ης Οκτωβρίου 2012 και των δύο αποφάσεων της 5ης Μαρτίου 2013 καθώς και την έκδοση προσωρινής άδειας διαμονής και επανεξέταση της καταστάσεώς της.

30 Προς στήριξη των αιτήσεων ακυρώσεως που άσκησε, η S. Mukarubega προέβαλε, πρώτον, ότι η απόφαση της 5ης Μαρτίου 2013 περί θέσεώς της υπό κράτηση στερούνταν νομικής βάσεως, καθότι της επιδόθηκε πριν την απόφαση της ίδιας ημέρας η οποία της επέβαλε την υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια και η οποία αποτελούσε τη βάση της πρώτης αποφάσεως.

31 Δεύτερον, η S. Mukarubega υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 2012 και της 5ης Μαρτίου 2013 με τις οποίες της επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια ελήφθησαν κατά παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως του άρθρου 41, παράγραφος 2, στοιχείο α', του Χάρτη, καθότι δεν της δόθηκε η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της πριν ληφθούν οι αποφάσεις αυτές. Το ανασταλτικό αποτέλεσμα της αιτήσεως ακυρώσεως κατά των αποφάσεων αυτών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απαλλάσσει τις αρμόδιες αρχές από την τήρηση της αρχής της χρηστής διοικήσεως.

32 Το tribunal administratif de Melun [διοικητικό δικαστήριο του Melun] ακύρωσε, με την απόφαση της 8ης Μαρτίου 2013, την απόφαση της 5ης Μαρτίου 2013 με την οποία η S. Mukarubega τέθηκε υπό καθεστώς διοικητικής κρατήσεως λόγω ελλείψεως νομικής βάσεως.

33 Όσον αφορά τις αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 2012 και της 5ης Μαρτίου 2013 σχετικά με την υποχρέωσή της να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, το tribunal administratif de Melun παρατήρησε τα εξής.

34 Κατά το εν λόγω δικαστήριο, αμφότερες οι αποφάσεις συνιστούν «αποφάσεις περί επιστροφής», κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας 2008/115. Δυνάμει του άρθρου L. 511-1 του Ceseda, όπως και του άρθρου 6, παράγραφος 6, της εν λόγω οδηγίας, είναι δυνατή η ταυτόχρονη απόρριψη αιτήσεως διαμονής αλλοδαπού και η επιβολή σε αυτόν της υποχρεώσεως να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια. Το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι, υπό αυτές τις συνθήκες, ο ενδιαφερόμενος έχει τη δυνατότητα να προβάλει ενώπιον της διοικήσεως κάθε στοιχείο σχετικό με την προσωπική του κατάσταση. Εντούτοις, παρατηρεί ότι η απόφαση που απορρίπτει την αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής μπορεί να εκδοθεί, χωρίς να ειδοποιηθεί ο ενδιαφερόμενος και μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα από την κατάθεση της αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας διαμονής, με αποτέλεσμα η προσωπική κατάσταση του αλλοδαπού να έχει ενδεχομένως μεταβληθεί από τον χρόνο της καταθέσεως αυτής.

35 Το ίδιο δικαστήριο προσθέτει ότι, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχωρήσεως και, κατά το άρθρο L. 512-3 του Ceseda, «η απόφαση που υποχρεώνει τον αλλοδαπό να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια δεν μπορεί να εκτελεστεί αυτεπαγγέλτως, ούτε πριν την παρέλευση της προθεσμίας οικειοθελούς αναχωρήσεως ή, αν δεν έχει χορηγηθεί τέτοια προθεσμία, πριν την παρέλευση [σαρανταοκτάωρης] προθεσμίας από την επίδοσή της διά της διοικητικής οδού, ούτε, σε περίπτωση που η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου, προτού αποφανθεί το δικαστήριο αυτό».

36 Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι αλλοδαπός στον οποίον επιβλήθηκε η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια μπορεί να ασκήσει ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αίτηση ακυρώσεως, της οποίας η άσκηση έχει ως αποτέλεσμα την αναστολή της εκτελέσεως του μέτρου της απομακρύνσεως.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal administratif de Melun αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, το οποίο συνδέεται αναπόσπαστα με τη θεμελιώδη αρχή του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και κατοχυρώνεται, εξάλλου, από το άρθρο 41 του [Χάρτη], την έννοια ότι υποχρεώνει τη διοίκηση, όταν αυτή προτίθεται να λάβει απόφαση περί επιστροφής παρανόμως διαμένοντος αλλοδαπού, είτε η απόφαση αυτή λαμβάνεται κατόπιν αρνήσεως χορηγήσεως άδειας διαμονής είτε όχι, και ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία υφίσταται κίνδυνος διαφυγής, να παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του;

2) Έχει το ανασταλτικό αποτέλεσμα της ένδικης διαδικασίας ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου ως συνέπεια ότι δεν απαιτείται να δοθεί προηγουμένως σε παρανόμως διαμένοντα αλλοδαπό η δυνατότητα να εκθέσει την άποψή του σχετικά με το δυσμενές μέτρο της απομακρύνσεως που πρόκειται να του επιβληθεί;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

38 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν είναι αντίθετη προς το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, όπως εφαρμόζεται στο πλαίσιο της οδηγίας 2008/115, και ιδίως το άρθρο 6 αυτής, η μη ακρόαση από εθνική αρχή υπηκόου τρίτης χώρας ειδικώς όσον αφορά απόφαση περί επιστροφής σε περίπτωση που, αφότου διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής του ενδιαφερομένου στην εθνική επικράτεια κατόπιν διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας παρασχέθηκε στον συγκεκριμένο υπήκοο δυνατότητα ακροάσεως, η εθνική αρχή προτίθεται να εκδώσει τέτοιου είδους απόφαση, είτε η απόφαση περί επιστροφής λαμβάνεται κατόπιν αρνήσεως χορηγήσεως άδειας διαμονής είτε όχι.

39 Πρέπει, εκ προοιμίου, να υπομνησθεί ότι, κατά την αιτιολογική της σκέψη 2, η οδηγία 2008/115 επιδιώκει την καθιέρωση μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομακρύνσεως και επαναπατρισμού, με βάση κοινούς κανόνες, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να επιστρέφουν με ανθρώπινους όρους και με πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και της αξιοπρέπειάς τους. Όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο της όσο και από το άρθρο της 1, η οδηγία 2008/115 προβλέπει προς τούτο «κοινούς κανόνες και διαδικασίες» που πρέπει να εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (βλ. αποφάσεις El Dridi, C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψεις 31 και 32, Arslan, C-534/11, EU:C:2013:343, σκέψη 42, καθώς και Pham, C-474/13, EU:C:2014:2096, σκέψη 20).

40 Στο κεφάλαιό της ΙΙΙ, το οποίο επιγράφεται «Διαδικαστικές εγγυήσεις», η οδηγία 2008/115 καθορίζει τη μορφή που πρέπει να έχουν οι αποφάσεις περί επιστροφής, και, ανά περίπτωση, οι αποφάσεις απαγορεύσεως εισόδου και οι αποφάσεις απομακρύνσεως, οι οποίες πρέπει ειδικά να είναι γραπτές και αιτιολογημένες, και υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέπουν αποτελεσματικά ένδικα βοηθήματα κατά των αποφάσεων αυτών (βλ., όσον αφορά τις αποφάσεις απομακρύνσεως, απόφαση G. και R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, σκέψη 29).

41 Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι, καίτοι οι συντάκτες της οδηγίας 2008/115 εξέφρασαν έτσι τη βούληση να καθορίσουν λεπτομερώς το πλαίσιο των εγγυήσεων που παρέχονται στους συγκεκριμένους υπηκόους τρίτων χωρών όσον αφορά τις αποφάσεις περί επιστροφής, τις αποφάσεις απαγορεύσεως εισόδου και τις αποφάσεις απομακρύνσεως, παρά ταύτα δεν διευκρίνισαν αν, και υπό ποιες προϋποθέσεις, πρέπει να διασφαλίζεται το δικαίωμα ακροάσεως των υπηκόων αυτών, ούτε τις συνέπειες που πρέπει να έχει η μη τήρηση του δικαιώματος αυτού (βλ. επ' αυτού, απόφαση G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 31).

42 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, αναπόσπαστο μέρος των οποίων είναι το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης (αποφάσεις Sopropé, C-349/07, EU:C:2008:746, σκέψεις 33 και 36, M., C-277/11, EU:C:2012:744, σκέψεις 81 και 82, καθώς και , C-129/13, EU:C:2014:2041, σκέψη 28).

43 Το δικαίωμα ακροάσεως κατοχυρώνεται όχι μόνο με τα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, τα οποία εγγυώνται τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας καθώς και του δικαιώματος για δίκαιη δίκη στο πλαίσιο κάθε δικαστικής διαδικασίας, αλλά και με το άρθρο 41 του Χάρτη, το οποίο διασφαλίζει το δικαίωμα χρηστής διοικήσεως. Η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 41 προβλέπει ότι το εν λόγω δικαίωμα χρηστής διοικήσεως περιλαμβάνει ιδίως το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση προτού ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του, το δικαίωμα κάθε προσώπου να έχει πρόσβαση στον φάκελό του, τηρουμένων των νομίμων συμφερόντων της εμπιστευτικότητας και του επαγγελματικού και επιχειρηματικού απορρήτου, καθώς και την υποχρέωση της διοικήσεως να αιτιολογεί τις αποφάσεις της (αποφάσεις M., EU:C:2012:744, σκέψεις 82 και 83, καθώς και Kamino International Logistics, EU:C:2014:2041, σκέψη 29).

44 Όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο στη σκέψη 67 της αποφάσεως Y S κ.λπ. (C-141/12 και C-372/12, EU:C:2014:2081), από το γράμμα του άρθρου 41 του Χάρτη προκύπτει σαφώς ότι απευθύνεται όχι στα κράτη μέλη αλλά αποκλειστικώς στα θεσμικά και άλλα όργανα της Ένωσης (βλ., επ' αυτού, απόφαση Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 28). Επομένως, ο αιτών τίτλο διαμονής δεν μπορεί να αντλήσει από το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο α', του Χάρτη δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε σχετική με την αίτησή του διαδικασία.

45 Αντιθέτως, το εν λόγω δικαίωμα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των δικαιωμάτων άμυνας, τα οποία συνιστούν γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης.

46 Το δικαίωμα ακροάσεως εγγυάται σε όλους τη δυνατότητα να γνωστοποιούν λυσιτελώς την άποψή τους κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και πριν την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως που θα μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς τα συμφέροντά τους (βλ., ιδίως, απόφαση M., EU:C:2012:744, σκέψη 87 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο κανόνας ότι ο αποδέκτης μιας βλαπτικής πράξεως πρέπει να έχει τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του πριν ληφθεί η απόφαση αυτή έχει ως σκοπό να είναι η αρμόδια αρχή σε θέση να λάβει λυσιτελώς υπόψη όλα τα στοιχεία που ασκούν επιρροή. Για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία του ενδιαφερομένου, ο κανόνας αυτός έχει ως αντικείμενο, μεταξύ άλλων, να μπορεί αυτός να διορθώσει ένα λάθος ή να προβάλει στοιχεία της προσωπικής του καταστάσεως που να συνηγορούν υπέρ του να ληφθεί, να μη ληφθεί ή να έχει το τάδε ή το δείνα περιεχόμενο η απόφαση (βλ., επ' αυτού, απόφαση Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 49).

48 Το εν λόγω δικαίωμα συνεπάγεται, επίσης, την υποχρέωση της διοικήσεως να μελετά με τη δέουσα προσοχή τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ο ενδιαφερόμενος, εξετάζοντας με επιμέλεια και αμεροληψία όλα τα συναφή στοιχεία της οικείας υποθέσεως και αιτιολογώντας εμπεριστατωμένως την απόφασή της (βλ. αποφάσεις Technische Universität München, C-269/90, EU:C:1991:438, σκέψη 14, και Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 50), η δε υποχρέωση αρκούντως εξειδικευμένης και συγκεκριμένης

αιτιολογήσεως της αποφάσεως ώστε να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να κατανοήσει τους λόγους απορρίψεως της αιτήσεώς του αποτελεί, συνεπώς, αναγκαίο συμπλήρωμα της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας (απόφαση M., EU:C:2012:744, σκέψη 88).

49 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο σεβασμός του εν λόγω δικαιώματος επιβάλλεται ακόμη και όταν η εφαρμοστέα ρύθμιση δεν προβλέπει ρητώς την τήρηση μιας τέτοιας διατυπώσεως (βλ. αποφάσεις Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 38, M., EU:C:2012:744, σκέψη 86, καθώς και G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 32).

50 Η υποχρέωση σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας των αποδεκτών αποφάσεων οι οποίες θίγουν αισθητώς τα συμφέροντά τους βαρύνει, κατ' αρχήν, τις διοικητικές αρχές των κρατών μελών όταν αυτές λαμβάνουν μέτρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης (απόφαση G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 35).

51 Όταν, όπως εν προκειμένω, δεν καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ούτε οι συνθήκες εντός των οποίων πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας των υπηκόων τρίτων χωρών που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής ούτε οι συνέπειες της μη τηρήσεως των δικαιωμάτων αυτών, απόκειται στο εθνικό δίκαιο ο καθορισμός των εν λόγω συνθηκών και συνεπειών, αρκεί τα μέτρα που θεσπίζονται προς την κατεύθυνση αυτή να είναι της ίδιας τάξεως με εκείνα που ισχύουν για τους ιδιώτες σε ανάλογες καταστάσεις εθνικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και να μην καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (βλ. επ' αυτού, μεταξύ άλλων, αποφάσεις Sopropé, EU:C:2008:746, σκέψη 38, Iaia κ.λπ., C-452/09, EU:C:2011:323, σκέψη 16, καθώς και G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 35).

52 Αυτές οι απαιτήσεις ισοδυναμίας και αποτελεσματικότητας εκφράζουν τη γενική υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν την ένδικη προστασία των δικαιωμάτων που αντλούν οι πολίτες από το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως όσον αφορά τον καθορισμό των διαδικαστικών προϋποθέσεων (βλ., επ' αυτού, απόφαση Alassini κ.λπ., C-317/08 έως C-320/08, EU:C:2010:146, σκέψη 49).

53 Εντούτοις, κατά επίσης πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, δεν αποτελούν απόλυτα προνόμια, αλλά μπορούν να περιέχουν περιορισμούς, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, ενόψει του επιδιωκομένου σκοπού, υπέρμετρη και επαχθή επέμβαση που θα προσέβαλε την ίδια την ουσία των ούτως διασφαλιζομένων δικαιωμάτων (αποφάσεις Alassini κ.λπ., EU:C:2010:146, σκέψη 63, G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 33, καθώς και , C-418/11, EU:C:2013:588, σκέψη 84).

54 Επιπλέον, η ύπαρξη προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τις ειδικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης υποθέσεως (βλ., επ' αυτού, απόφαση Solvay κατά Επιτροπής, C-110/10 P, EU:C:2011:687, σκέψη 63), ιδίως σε συνάρτηση με τη φύση της επίμαχης αποφάσεως, το πλαίσιο εντός του οποίου αυτή εκδόθηκε, καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. αποφάσεις Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψη 102 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 34).

55 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη του συνόλου της νομολογίας σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας και του συστήματος της οδηγίας 2008/115, τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της διαδικαστικής αυτονομίας τους, οφείλουν, αφενός, να καθορίσουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος ακροάσεως των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και, αφετέρου, να συναγάγουν τις συνέπειες της μη τηρήσεως του δικαιώματος αυτού (βλ., επ' αυτού, απόφαση G. και R., EU:C:2013:533, σκέψη 37).

56 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, ούτε η οδηγία 200/115 ούτε η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία θεσπίζουν ειδική διαδικασία για τη διασφάλιση του δικαιώματος ακροάσεως των υπηκόων τρίτων χωρών που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις νόμιμης διαμονής πριν την έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής.

57 Εντούτοις, όσον αφορά το σύστημα της οδηγίας 2008/115 το οποίο διέπει τις επίμαχες αποφάσεις περί επιστροφής, πρέπει να επισημανθεί ότι, εφόσον διαπιστώνουν το παράνομο της διαμονής, οι εν λόγω αρχές οφείλουν, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας και υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπει η οδηγία αυτή, να εκδίδουν απόφαση περί επιστροφής (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις El Dridi, EU:C:2011:268, σκέψη 35, και Achughbabian, C-329/11, EU:C:2011:807, σκέψη 31).

58 Επιπλέον, το άρθρο 6, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/115 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εκδίδουν απόφαση όσον αφορά τη λήξη της νόμιμης παραμονής ταυτοχρόνως με απόφαση περί επιστροφής. Εξάλλου, ο ορισμός της έννοιας «απόφαση περί επιστροφής» του άρθρου 3, σημείο 4, της εν λόγω οδηγίας συναρτά τη δήλωση περί παράνομης διαμονής με την υποχρέωση επιστροφής.

59 Ως εκ τούτου, και υπό την επιφύλαξη των προβλεπόμενων στο άρθρο 6, παράγραφος 6, της οδηγίας 2008/115 εξαιρέσεων, η έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής αποτελεί λογική απόρροια της αποφάσεως με την οποία διαπιστώνεται ο παράνομος χαρακτήρας της διαμονής του ενδιαφερομένου.

60 Επομένως, δεδομένου ότι η απόφαση περί επιστροφής συνδέεται στενά, δυνάμει της οδηγίας 2008/115, με τη διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα της διαμονής, το δικαίωμα ακροάσεως δεν μπορεί να έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που η αρμόδια εθνική αρχή προτίθεται να εκδώσει ταυτοχρόνως απόφαση περί διαπιστώσεως παράνομης διαμονής και απόφαση περί επιστροφής, η αρχή αυτή υποχρεούται σε κάθε περίπτωση να παράσχει δυνατότητα ακροάσεως στον ενδιαφερόμενο, ώστε αυτός να μπορέσει να εκφράσει την άποψή του ειδικώς ως προς τη δεύτερη απόφαση, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είχε τη δυνατότητα να εκθέσει λυσιτελώς και αποτελεσματικώς την άποψή του όσον αφορά τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής του και τους λόγους που μπορούν να δικαιολογήσουν, δυνάμει του εθνικού δικαίου, την απόφαση της εν λόγω αρχής να μην εκδώσει απόφαση περί επιστροφής.

61 Εντούτοις, όσον αφορά την ακολουθητέα διοικητική διαδικασία, κατά την αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2008/115, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν ώστε να θέτουν τέρμα στην παράνομη παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών κατόπιν δίκαιης και διαφανούς διαδικασίας (απόφαση Mahdi, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, σκέψη 40).

62 Κατά συνέπεια, από την υποχρέωση εκδόσεως της αποφάσεως περί επιστροφής που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας όσον αφορά υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στην επικράτειά τους κατόπιν δίκαιης και διαφανούς διαδικασίας, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη πρέπει, στο πλαίσιο της διαδικαστικής αυτοτέλειας που διαθέτουν, αφενός, να προβλέπουν ρητώς στο εθνικό τους δίκαιο την υποχρέωση εγκαταλείψεως της επικράτειας σε περίπτωση παράνομης διαμονής και, αφετέρου, οι αρμόδιες εθνικές αρχές να διασφαλίζουν ότι ο ενδιαφερόμενος τυγχάνει λυσιτελούς ακροάσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας σχετικά με την αίτηση διαμονής του ή, κατά περίπτωση, σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής του.

63 Όσον αφορά, αφενός, την απαίτηση να προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο η υποχρέωση εγκαταλείψεως της επικράτειας σε περίπτωση παράνομης διαμονής, επισημαίνεται ότι το άρθρο L. 511-1, I, 3º, του Ceseda προβλέπει ρητώς ότι η αρμόδια γαλλική αρχή μπορεί να υποχρεώσει αλλοδαπό ο οποίος δεν είναι πολίτης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άλλου κράτους μέρους της Συμφωνίας για τον Ενιαίο Οικονομικό Χώρο ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, ή μέλος της οικογένειας τέτοιου πολίτη να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, αν απορρίφθηκε η έκδοση ή η ανανέωση τίτλου διαμονής ή αν ανακλήθηκε ο τίτλος διαμονής που του είχε χορηγηθεί.

64 Επιπλέον, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι το άρθρο L. 742-7 του Ceseda διευκρινίζει ότι ο αλλοδαπός του οποίου η αίτηση αναγνωρίσεως της ιδιότητας του πρόσφυγα ή υπαγωγής στο καθεστώς επικουρικής προστασίας απορρίφθηκε οριστικώς και του οποίου η παραμονή στην επικράτεια δεν μπορεί να επιτραπεί για άλλο λόγο, οφείλει να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, επί ποινή μέτρου απομακρύνσεως.

65 Επομένως, η υποχρέωση εγκαταλείψεως της επικράτειας σε περίπτωση παράνομης διαμονής προβλέπεται ρητώς από το εθνικό δίκαιο.

66 Όσον αφορά, αφενός, τον σεβασμό του δικαιώματος ακροάσεως ως προς το ζήτημα της αιτήσεως διαμονής και, ανά περίπτωση, του παράνομου χαρακτήρα της διαμονής, διαπιστώνεται ότι, στο πλαίσιο εκδόσεως των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης αποφάσεων περί επιστροφής, με την πρώτη απόφαση περί επιστροφής, κατά της οποίας ασκήθηκε αίτηση ακυρώσεως στην κύρια δίκη, ήτοι το διάταγμα της 26ης Οκτωβρίου 2012, το οποίο ελήφθη δύο μήνες μετά την επίδοση στην S. Mukarubega της αποφάσεως της CNDA με την οποία επιβεβαιώθηκε η απόφαση του OFPRA περί αρνήσεως χορηγήσεως σε αυτήν του καθεστώτος του πρόσφυγα, οι γαλλικές αρχές αρνήθηκαν να χορηγήσουν στην S. Mukarubega άδεια διαμονής λόγω ασύλου και ταυτόχρονα την υποχρέωσαν να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια.

67 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η πρώτη απόφαση περί επιστροφής εκδόθηκε κατόπιν διαδικασίας εξετάσεως του δικαιώματος διαμονής της S. Mukarubega λόγω ασύλου, διαδικασία η οποία επέτρεψε στην τελευταία να εκθέσει κατά τρόπο εξαντλητικό το σύνολο των λόγων της αιτήσεώς της για χορήγηση ασύλου, και μετά την εξάντληση εκ μέρους της όλων των προβλεπόμενων από το εθνικό δίκαιο ενδίκων βοηθημάτων σχετικά με την απόρριψη της εν λόγω αιτήσεως.

68 Εξάλλου, η S. Mukarubega δεν αμφισβητεί ότι όσον αφορά την αίτησή της για χορήγηση ασύλου έτυχε ακροάσεως, αφενός, από το OFPRA και, αφετέρου, από το CNDA κατά τρόπο λυσιτελή και αποτελεσματικό και υπό συνθήκες οι οποίες της επέτρεψαν να εκθέσει το σύνολο των λόγων της αιτήσεώς της. Ωστόσο, η S. Mukarubega προσάπτει στις αρμόδιες εθνικές αρχές, ιδίως, ότι δεν της παραχώρησαν ακρόαση σχετικά με την εξέλιξη της προσωπικής της καταστάσεως μεταξύ της ημερομηνίας της αιτήσεώς της για χορήγηση ασύλου και της ημερομηνίας της εκδόσεως της πρώτης αποφάσεως περί επιστροφής, ήτοι κατά τη διάρκεια χρονικού διαστήματος 33 μηνών.

69 Πάντως, πρέπει να επισημανθεί ότι το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί, καθώς η S. Mukarubega έτυχε ακροάσεως για δεύτερη φορά σχετικά με την αίτηση ασύλου στις 17 Ιουλίου 2012 από το CNDA, ήτοι έξι εβδομάδες πριν από την απόφαση του δεύτερου να αρνηθεί να της χορηγήσει άσυλο και λίγο παραπάνω από τρεις μήνες πριν από την πρώτη απόφαση περί επιστροφής.

70 Κατά συνέπεια, η S. Mukarubega είχε τη δυνατότητα να υποβάλει κατά τρόπο λυσιτελή και αποτελεσματικό τις παρατηρήσεις της όσον αφορά τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής της. Επομένως, η υποχρέωση να χορηγηθεί δικαίωμα ακροάσεως ειδικώς ως προς την απόφαση περί επιστροφής πριν την έκδοση της σχετικής αποφάσεως θα επιμήκυνε άσκοπα τη διοικητική διαδικασία, χωρίς να επιφέρει ενίσχυση της έννομης προστασίας της ενδιαφερομένης.

71 Συναφώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 72 των προτάσεών του, επιβάλλεται η επισήμανση ότι το δικαίωμα ακροάσεως πριν την έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιείται ως μέσο προς επανεκκίνηση της διοικητικής διαδικασίας στο διηνεκές και τούτο προκειμένου να διατηρείται η ισορροπία μεταξύ του θεμελιώδους δικαιώματος του ενδιαφερομένου να τύχει ακροάσεως πριν από την έκδοση βλαπτικής γι' αυτόν πράξεως και της υποχρεώσεως των κρατών μελών να καταπολεμούν την παράνομη μετανάστευση.

72 Επομένως, υπό αυτές τις περιστάσεις, η πρώτη απόφαση περί επιστροφής που εκδόθηκε κατά της S. Mukarubega, κατόπιν της διαδικασίας που κατέληξε στην άρνηση χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα και την απόδειξη του παράνομου χαρακτήρα της διαμονής της, συνιστά τη λογική και αναγκαία προέκταση της προαναφερθείσας διαδικασίας, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, και εκδόθηκε χωρίς να θιγεί το δικαίωμα ακροάσεως.

73 Όσον αφορά τη δεύτερη απόφαση περί επιστροφής της S. Mukarubega, της 5ης Μαρτίου 2013, από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία προκύπτει ότι πριν την έκδοση της αποφάσεως η Mukarubega τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση, βάσει του άρθρου 62-2 του κώδικα ποινικής δικονομίας, για απατηλή χρήση διοικητικού εγγράφου.

74 Η ακρόαση της S. Mukarubega έλαβε χώρα στις 4 Μαρτίου 2013, από τις 15:30 έως τις 16:20. Από το πρακτικό της συγκεκριμένης ακροάσεως προκύπτει ότι η S. Mukarubega εξέθεσε τις απόψεις της κυρίως όσον αφορά το δικαίωμα διαμονής της στη Γαλλία. Ερωτήθηκε ως προς το ζήτημα αν αποδεχόταν να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής της και αν επιθυμούσε να παραμείνει στη Γαλλία.

75 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 90 των προτάσεών του, μολονότι η ακρόαση διεξήχθη κυρίως υπό τη μορφή ερωτήσεων και απαντήσεων, η S. Mukarubega κλήθηκε, κατά τη διάρκειά της, να προσθέσει κάθε άλλη κρίσιμη κατά τη γνώμη της παρατήρηση.

76 Στο πρακτικό της ακροάσεως επισημαίνεται σαφώς ότι η S. Mukarubega γνώριζε πλήρως ότι δεν είχε κανένα δικαίωμα νόμιμης διαμονής στη Γαλλία παρά τα πλείονα εγχειρήματά της προς αυτήν την κατεύθυνση και ότι είχε γνώση των συνεπειών της παράνομης καταστάσεώς της. Η S. Mukarubega επισήμανε ότι, λόγω του γεγονότος ότι ήταν χωρίς έγγραφα και ότι δεν μπορούσε ούτε να εργαστεί ούτε να παραμείνει στη Γαλλία, προμηθεύτηκε πλαστό βελγικό διαβατήριο προκειμένου να μεταβεί στον Καναδά.

77 Στις γραπτές της παρατηρήσεις, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρει ότι, στο πλαίσιο της κρατήσεώς της, η S. Mukarubega «έτυχε ακροάσεως από τις αστυνομικές υπηρεσίες σχετικά με την κατάστασή της, ιδίως σχετικά με το δικαίωμα διαμονής της» και «επισήμανε ότι είχε επιχειρήσει να εγκαταλείψει τη γαλλική επικράτεια, προκειμένου να μεταβεί στον Καναδά με πλαστό βελγικό διαβατήριο», ότι «δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο σχετικά με τους λόγους της παρουσίας της στη γαλλική επικράτεια δυνάμενο να δικαιολογήσει ενδεχόμενο δικαίωμα διαμονής της Γαλλία», και ότι «συγκεκριμένα δεν προτίθετο να υποβάλει νέα αίτηση διεθνούς προστασίας».

78 Η Γαλλική Κυβέρνηση προσθέτει ότι, στο πλαίσιο της κρατήσεως που προηγήθηκε της δεύτερης αποφάσεως περί επιστροφής, η S. Mukarubega δεν επιχείρησε να υποστηρίξει ότι θα μπορούσε να τακτοποιηθεί η διαμονή της στη Γαλλία λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα της καταστάσεώς της.

79 Ως εκ τούτου, δόθηκε στην S. Mukarubega η δυνατότητα ακροάσεως και επί άλλων στοιχείων πέραν από «το απλό γεγονός της παράνομης διαμονής», κατά την έννοια της αιτιολογικής σκέψεως 6 της οδηγίας 2008/115.

80 Με βάση το σύνολο των λεπτομερειών της ακροάσεως της S. Mukarubega και εξυπακουομένου ότι οι τιθέμενες από τη νομοθεσία και από τη γαλλική νομολογία εγγυήσεις τηρήθηκαν, το γεγονός ότι η εν λόγω ακρόαση διήρκεσε 50 λεπτά δεν επιτρέπει, αυτό καθεαυτό, τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι η ακρόαση ήταν ανεπαρκής.

81 Δεδομένου ότι η δεύτερη απόφαση περί επιστροφής εκδόθηκε λίγο κατόπιν της ακροάσεως της S. Mukarubega σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής της και ότι αυτή υπέβαλε κατά τρόπο λυσιτελή και αποτελεσματικό τις παρατηρήσεις της ως προς το ζήτημα αυτό, από τις εκτιμήσεις στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι οι αρμόδιες αρχές εξέδωσαν τη δεύτερη απόφαση περί επιστροφής χωρίς να προσβληθεί το δικαίωμα ακροάσεως της ενδιαφερομένης.

82 Επομένως, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, δεν είναι αντίθετη προς το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, όπως εφαρμόζεται στο πλαίσιο της οδηγίας 2008/115, και ιδίως στο πλαίσιο του άρθρου 6 αυτής, η μη ακρόαση από εθνική αρχή υπηκόου τρίτης χώρας όσον αφορά ειδικώς απόφαση περί επιστροφής σε περίπτωση που, εφόσον διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής του ενδιαφερομένου στην εθνική επικράτεια κατόπιν διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας παρασχέθηκε στον συγκεκριμένο υπήκοο δυνατότητα ακροάσεως, η εθνική αρχή προτίθεται να εκδώσει τέτοιου είδους απόφαση, είτε η απόφαση περί επιστροφής λαμβάνεται κατόπιν αρνήσεως χορηγήσεως άδειας διαμονής είτε όχι.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

83 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το δικαίωμα παρανόμως διαμένοντα υπηκόου τρίτης χώρας να κινήσει, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου, ένδικη διαδικασία ενώπιον εθνικού δικαστηρίου η οποία έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα παρέχει στις εθνικές αρχές τη δυνατότητα να μη δώσουν προηγουμένως σε παρανόμως διαμένοντα αλλοδαπό τη δυνατότητα να εκθέσει την άποψή του σχετικά με την έκδοση βλαπτικής πράξεως, εν προκειμένω, μέτρου απομακρύνσεως.

84 Το ερώτημα αυτό υποβλήθηκε για την περίπτωση που το Δικαστήριο αποφαινόταν ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, το δικαίωμα ακροάσεως της ενδιαφερομένης προσβλήθηκε. Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

85 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαίνεται:

Υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, δεν είναι αντίθετη προς το δικαίωμα ακροάσεως σε κάθε διαδικασία, όπως εφαρμόζεται στο πλαίσιο της οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, και ιδίως στο πλαίσιο του άρθρου 6 αυτής, η μη ακρόαση από εθνική αρχή υπηκόου τρίτης χώρας όσον αφορά ειδικώς απόφαση περί επιστροφής σε περίπτωση που, εφόσον διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής του ενδιαφερομένου στην εθνική επικράτεια κατόπιν διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας παρασχέθηκε στον συγκεκριμένο υπήκοο δυνατότητα ακροάσεως, η εθνική αρχή προτίθεται να εκδώσει τέτοιου είδους απόφαση, είτε η απόφαση περί επιστροφής λαμβάνεται κατόπιν αρνήσεως χορηγήσεως άδειας διαμονής είτε όχι.

(υπογραφές)